

Διαδίδει η εξουσία fake news; Τι μπορεί να μας προσφέρει το fact-checking; (video)

Η παραπληροφόρηση μπορεί εν συντομία να περιγραφεί ως η εκούσια παραγωγή και διάχυση ανακριβών πληροφοριών, προκειμένου να επηρεαστεί ένα συγκεκριμένο κοινό. Συνεπώς, η παραπληροφόρηση είναι συχνά θεσμικά οργανωμένη και πολιτικά ενορχηστρωμένη, λειτουργώντας ως μηχανισμός διευκόλυνσης της αυταρχικής διολίσθησης των δημοκρατικών καθεστώτων. Πέραν της ανακριβούς πληροφορίας, παραπληροφόρηση έχουμε και όταν εμπρόθετα αποσιωπώνται σημαντικές πτυχές ενός γεγονότος. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, το fact-checking αναδεικνύεται ως μια προσπάθεια αποκατάστασης της σύνδεσης των πληροφοριών με τα πραγματικά γεγονότα, μέσω της έρευνας σε πρωτογενείς πηγές και τεκμηριωμένες πληροφορίες.

Η ακόλουθη παρουσίαση εστιάζει -κατ' αρχάς- σε χαρακτηριστικές περιπτώσεις αποσιώπησης ή παραμόρφωσης της πραγματικότητας, που φέρουν σαφές πολιτικό και ιδεολογικό φορτίο. Η πλήρης αποσιώπηση στο *Βήμα της Κυριακής* (04/05/2025) της ισραηλινής επίθεσης με πυραύλους στο πλοίο *Conscience* (01/05/2025), που μετέφερε ανθρωπιστική βοήθεια στην επί μήνες αποκλεισμένη και λιμοκτονούσα Γάζα, αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα ενημερωτικής «συνενοχής» σε μια «άνωθεν» επιβεβλημένη γεωπολιτική κανονικότητα.

Παρομοίως, η δήλωση του πρωθυπουργού Κυριάκου Μητσοτάκη περί ύπαρξης μόνο δύο βιολογικών φύλων*, χρησιμοποιεί έναν αναγωγικό βιολογισμό που παραγνωρίζει την επιστημονικά τεκμηριωμένη ύπαρξη διαφυλικών (intersex) ατόμων**, επιβεβαιώνοντας τη λειτουργία της πολιτικής ρητορικής ως μεθόδου αναπαραγωγής υπερσυντηρητικών, αντιεπιστημονικών, και εν τέλει κοινωνικά επικίνδυνων αφηγημάτων.

Παράλληλα, η υπόθεση των Τεμπών φανερώνει έναν συντονισμένο μηχανισμό συγκάλυψης: η επιμονή σε «ανθρώπινο λάθος» αποσιωπά τη μακροχρόνια θεσμική απορρύθμιση και τις δομικές ευθύνες του πολιτικού συστήματος***. Σε παρόμοια λογική, το σκάνδαλο των υποκλοπών αποκάλυψε μια ευρείας κλίμακας εργαλειοποίηση κρατικών μηχανισμών παρακολούθησης πολιτικών, δημοσιογράφων και θεσμικών προσώπων, με συνακόλουθη απόπειρα παρεμπόδισης της δημοσιογραφικής έρευνας****.

Οι παραπάνω περιπτώσεις φανερώνουν ένα μοτίβο λειτουργίας μιας εξουσίας που επιχειρεί να αποφύγει ή και να εξουδετερώσει κάθε μορφή ελέγχου και λογοδοσίας. Αυτό αντανakλάται στην ερευνητικά καταγεγραμμένη σταθερή απολυταρχικοποίηση της Ελλάδας μετά το 2019 *****.

Απέναντι σε αυτή την ασφυκτική πραγματικότητα, το fact-checking ελέγχει δηλώσεις πολιτικών και δημοσιογράφων, αποκαθιστά ανακρίβειες και επιτελεί διδακτικό έργο για το κοινό, επιδιώκοντας να προωθήσει την κριτική σκέψη, την υπεύθυνη πληροφόρηση και τη θεσμική διαφάνεια. Όμως, τα όρια του είναι εμφανή: το fact-checking δεν μπορεί να ανακόψει το σύνολο των ανακριβών πληροφοριών που διαχέονται στη δημόσια σφαίρα, δεν αποτελεί (προς το παρόν) ευρέως διαδεδομένο περιεχόμενο προς κατανάλωση, αντιμετωπίζει -κατά περιπτώσεις- ζητήματα αδιαφάνειας και ιδεολογικής μεροληψίας, ενώ αντιμετωπίζεται και με καχυποψία, συνήθως από άτομα με (υπερ)συντηρητικές πολιτικές θέσεις.

<https://youtu.be/MNg45gjDh18>

Πηγές:

*

<https://www.tovima.gr/2025/01/22/politics/mitsotakis-ti-eipe-gia-tin-woke-atzenta-dyo-ta-fyla-to-ypa-goreyei-i-viologia/>

** <https://interaction.org.au/18106/what-is-intersex/>

*** <https://www.oneman.gr/originals/tempi-ta-vimata-mias-ateleiotis-sigkalipsis/>

<https://wearesolomon.com/el/mag/format-el/reportaz/ypoklopes-to-xronologio-enos-skandalou/>

***** Marina Nord, Fabio Angiolillo, Ana Good God & Staffan I. Lindberg (2025): *State of the world 2024: 25 years of autocratization – democracy trumped?, Democratization*, DOI: 10.1080/13510347.2025.2487825.